

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

5. De attentione, quæ in re diuina audienda requiritur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Tertio queritur, An saltem Episcopi diebus profectis sacrum Missæ verbum audire debeant? Causam dubitandi præbet id quod habetur in cap. quoniam de Privil. in sexto, ubi sic ait Pontifex: Episcopi, eorumque superiores diversis ex causis à suis Ecclesijs & diocesisbus frequenter absunt; nec semper possunt ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili vllam diem. Respondedo, in eo cap. nullum esse verbum quo præceptum significetur. Non enim dicitur debere Episcopos audire; sed, eos non decere Missæ sacrum vllò die prætermittere.

Caput V.

De Attentione qua in re diuina audienda requiritur.

PRIMO queritur, An qui audit rem diuinam, alias res agens, Ecclesiæ legi satisfaciatur? Respondent quidam, eum satisfacere, quamuis peccet aliud agendo, vt si cum alijs confabuletur, nugetur, rideat, vel ludat: peccatum est, inquiunt, in confabulando, ridendo, quoniam res diuina non decenter, pie & religiose, & vt æquum est, auditur, sed Ecclesiæ præceptum de audienda re diuina seruatur, cum id solum necessarium sit, vt quis sponte sua in Missæ sacrificio præsens adsit. Sic Medina in *Tract. de Confessione, in questione, de Pœnit. tempore Missæ impleta*, Cuius sententiam quidam feuerius & durius, quam par est, condemnant: nõ enim Medina cæset, eum præceptum seruare, qui ita alias res facit, vt nequeat commodè animum præstare rei diuinæ intentum: Sed eum qui quamuis confabuletur, animo tamè attento rem diuinam audit: nam hoc idem docet Sotus, 4. dist. 23. quest. 4. art. 1. Quicquid Medina senserit, verum est quod communi consensu ceteri tradiderunt, non solum præcipi, vt quis corpore sponte sua præsens intersit rei diuinæ dum sit; sed etiam vt attentum se præbeat auditorem. Ergo, qui ita confabulatur, nugatur, ludit, vel ridet cum alijs, vt prorsus impediatur à re diuina audienda, præceptum nõ seruat. alioqui enim præcepto satisfaceret qui tunc temporis legeret, pingeret, scriberet, clamarer, disputaret, aut alios doceret. Nec item sola corporis præsentia sufficit: tunc enim, qui per vim vel ignorantiam, vel dormiens adesset, præceptum impleteret. Requirit itaque Ecclesia voluntarium & attentum auditorem: talis non est, qui ita aliud agit, vt perinde sit, ac si præsens ad audiendum non esset. Hæc ex Antonino 2. part. tit. 9. cap. 10. §. 1. Caietano in *sum. Festorum violatio*, Soto in 4. dist. in 13. quest. 2. art. 1. Syluestro *Missæ 2. quest. 9.* Nauarro in *Manuali cap. 13. numer. 17. & cap. 21. numero 6.*

Secundo queritur, An satisfaciatur præcepto is, qui rem diuinam audit quidem, sed animo sponte sua alijs rebus intento, etiam si nihil aliud agat? Dux sunt auctorum diuersæ opiniones. Quidam negant eum satis facere, quia cum animus ita cogitatione in audiendo Missæ sacro distrahitur, perinde est ac si abesset: is enim ita affectus si rogetur an rem diuinam audierit, verè responde- re potest se illam non audisse. Deinde quoniam

Missæ sacrificio non solum corpore, sed etiam voluntate & animo præsentem esse debemus. Hæc opinio videtur communi consensu recepta. Sic enim sentiunt Angelus *Ferie mon. 43. Rol. verb. Dominica. num. 7.* Caieta. in *sum. in verb. Festorum violatio*, Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. & libro 10. de *dist. 9. art. 5.* Nauarro in *Manuali cap. 13. numer. 17.* Medina in *sum. tract. Confess. lib. 1. cap. 14. §. 9.* Ludouicus Lopes in *sum. Institut. conscientie c. 52.* Alij contrarium affirmant: cuius sententiæ est Syluester *Missæ 2. quest. 10. 6.* eundemque opinionis fuisse quorundam iudicio videtur ij. Auctores, qui senserunt, præcepto Ecclesiæ de persoluendo Horarium præcepto officio satisfacere eum qui recitat preces animo vltro distracto, dummodo nullum opus exterius faciat, quod attentionem impediatur, quod docuerunt Duran. in 4. dist. 15. q. 2. numer. 6. Palu. 4. d. 35. q. 1. art. 2. conclus. 4. Antonin. 3. part. tit. 13. cap. 4. §. 7. et 8. Angel. *Hora. num. 28. Rol. Hora. num. 3.* Pisan. *Hora. num. 3.* Aftenfis in *sum. lib. 6. tit. 1. num. 6. quest. 3.* Idem dixisse Gersonem testatur Hadrianus *quodlib. 8. artic. 1.* & quidam aiunt sic etiam sensisse Innocentium, Hostiensem, Ioan. Andream, Abbatem, Ancharanum in *cap. Dolens de celeb. Missæ.* quod valde probabile putat Medina de *Orat. quest. 16.* & eum secutus Corduben. 4. lib. *sum. questionum, quest. 13. de Possitate Pape, ad finem.* Duabus rationibus mouentur: tum quia Ecclesia solum iubet rem diuinam audire, at quamuis quis ad alias res mentem intendat, nihilominus tamen sacrum Missæ verbum commodè audit: tum etiam quia interiores voluntatis actus Ecclesia non præcipit, ergo quamuis rem diuinam quis audiat mentis cogitatione res in alias dispersa, præcepto satisfacere videtur.

Constat inter omnes, præceptum seruari ab eo, qui non sponte sua in alias mentis cogitationes distrahitur. Solum queritur de eo, qui sciens ac volens cogitando ad alias res diuertit, qui, si ad res cœlestes atque diuinas animum intendat, proculdubio præceptum seruat, cum Ecclesiæ mens sit, vt rem diuinam audiamus, quo rebus facris vtilius & fructuosius operam demus.

Quod ergo vocatur in dubium, est, An præcepto satisfaciatur, qui inter audiendum cogitat sponte sua de rebus profanis, non sacris, siue diuinis? Quibusdam iniurijs videtur secunda sententia verior: quia Ecclesia verbo illo (*audite*) nihil aliud intelligit, nisi vt Missæ sacrificio præsentem simus sponte & voluntate simul, nihilque cogamus, quod rei diuinæ audicionem impediatur. Deinde, quia nihil obstat quo minus qui à Missæ sacrificio sola animi cogitatione diuertitur, rem diuinam audiat: nam commodè quis ad duo, vel tria, vel etiam plura animum aduertit. Sed profectò longè probabilior est prima sententia, quia Ecclesia in hac non solum voluntarios, sed etiam attentos postulat auditores; nec inde fit, vt præcipiat actum internum per se, sed actum externum ex interno profectum; & huiusmodi actum potest Ecclesia impedire.

Tertio queritur, An præceptum de re diuina audienda seruet & impleat, qui inter audiendum recitat preces horarias, quas alioqui recitare præcepto

cepto deberet? Dux sunt opi niones: Nam quidam negant, quia precū recitatio impedit rei diuinæ attentionem. Sic Angel. in verb. Feria. num. 46. Syluest. *Missa* 2. q. 6. Rosel. *Dominica*. num. 7. Armilla *Festum* num. 11. & *Missa* num. 39. Oppositum alij affirmat, Caiet. in *San. Festorum* violatio, & in *Opusculi* como 2. tract. 4. quest. de *Valore orationum* distans ab audiente *Missam* die festo; Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. Ledel. in 4. part. 2. quest. 16. art. 6. dub. 5. Nauarr. in *Man. cap.* 21. num. 8. & tract. de orat. cap. 19. num. 178. Maior in 4. dist. 12. quest. 8. Adrian. in 4. de satisfactione, quest. que incipit: *Queritur circa prædicta*: Hoc scilicet adducti argumentum; quod vtrique legi ac præcepto satisfacere commodè potest, modo vnum opus non impediatur alterum, nec attentio vni debita tollat alteram.

Deinde, aut neutri præcepto satisfacimus, aut alterutri: non primum, id enim est improbabile: non secundum, quia non est maior ratio, cur vni potius quam alteri satisfacere credamur. Dices, satisfacere nos illi præcepto, quod cum debita animi attentione exequimur. Sed contra virget argumentum: vtrumque possumus præstare, si quidem ad vtrumque animum aduertere commodè possumus. Mihi videtur secunda opinio probabilis, non quatenus docet generatim posse nos vtrique præcepto satisfacere, etiam quando vnum opus alterum impedit, sed solum quatenus contendit posse nos simul hæc ambo præcepta commodè implere & seruare, quia vtrique attentum animum, sicut debemus, præbere possumus. Quare non ita bene iudicant ij, qui vniuersim negant vtrumque præceptum nos simul implere posse.

Quod ut intelligas, anima aduertere te oportet, primam opinionem non esse tam improbabilem quam aliqui putant: Solum enim sententia illius auctores contendunt, eos qui recitant preces quas debent vi præcepti Ecclesiastici, cogi attentò animo eas recitare, & proinde, nullum opus externum efficere, quod impediatur debitam attentionem. At si audiatur rem diuinam, eiusmodi auditio impedit quo minus preces horarias recitent attentè, vt debent. Item qui vi legis Ecclesiasticæ sacrum audit, eo ipso cogitur abstinere se ab omni opere externo, quod impedit debitam attentionem. Sed qui recitat preces horarias attentè vt debet, opus facit externum, quod impedit quo minus sacrum attentè audiat, ergo nequit simul vtrique præcepto satisfacere. Hactenus probabiliter loquuntur meo iudicio. Sed non probò quod insinuant, non posse nos simul vno eodemque opere duo præcepta complere: aliquando enim id præstamus, nisi adeo diuersa officia fuerint, vt simul obire & exequi non possumus. Quare videndum est, an duo præcepta, videlicet vnum de persoluendo horario precum officio, alterum de re diuina in die festo audienda, adeo diuersa sint, vt simul implere nequaquam possimus. Et dicendum existimo talia non esse. Nam sacrum attentè quidem audire debemus: sed sufficit, vt statim *questione proxima sequenti* dicam, si ad verba quæ Sacerdos dicit, animum intendamus, vel ad verborum sensum, vel ad Deum ipsum, cui sacrificiū offertur, vel ad Diuina mysteria quæ Missæ sacrificiū significat. Item, dum horariarum precum officium persoluimus, satis

etiam est, si attentū animum præbeamus vel verbis, vel verborum sensui, vel Deo quem precamur, vel rebus diuinis, quas petimus vel optamus orando: ergo possumus, dum Missam audimus, & preces horarias recitamus vna attentione vtrumque officium præstare, videlicet, si ad Deum ipsum, cælestes, diuinasque res mentem & animum intendamus: At quis neget, aut dubitet, posse nos id obire & exequi? Rem diuinam audis, vt ad Deum animum excites: item preces horarias recitas, vt Deo attentum animum præstes: de Deo igitur aliquid cogita, diuinis rebus attendas, & vtrumque persoluis. Non igitur est vna attentio, quæ alteram excludat, minuat, impediatur: ergo vtrique simul præcepto satisfacere commodè possumus. Fateor quidè difficile esse, vt si, dum rem diuinam audis, & preces recitas, ad verba animum intendas, vtrumque præceptum impleras, & hoc est, quod primæ opinionis auctores docere voluerunt, nec alij firmis argumentis & rationibus confutarunt: sed id necesse non est, quoniam sufficit si ad Deum, vel res diuinas mentem & animum intenderis.

Quartò queritur, An vllum peccatum admittat, qui dum sacrum in die festo audit, recitat preces alioqui votiuas, vel præcepto, vel lege aliqua debitas? Caietanus loco citato censet veniale delictum committere; nisi id faciat dum Sacerdos qui sacrificat, nihil intenta, sed submissa voce legit, vel recitat, aut dum non intelligitur, aut dum is qui Missæ sacrificio interest, tam longè distat, vel ita surdus est, vt Sacerdotem sacris operantem audire non possit. Nauarrus loco etiam prædicto dicit, eum nullum peccatum facere, dummodo Sacerdotem non impediatur. Profecto si Nauarrus loquatur de eo, qui ad Deum, vel diuinas res animum attendit, vera docet, nec ea Caietanus, & alij negabunt, si verò loquatur de eo, qui verba tantum attendit, non improbabiler loquitur Caietanus: immo fortassis vtrique præcepto, vt dixi, non satisfaceret ex hac parte (quicquid Nauarrus sentiat & dicat) quoniam difficile est, vt diuersa diuersa verba simul attendere.

Quintò queritur, Qua attentione animi debeat quis sacrum in die festo audire? Respondeo cum S. Thom. *secundæ secundæ quæst.* 83. artic. 13. cuius sententia communi consensu approbatur: Cum oramus, tribus modis possumus attendere id quod agimus: Aut enim attendimus verba quæ dicimus, ne dicendo erremus: Aut attendimus sensum verborum: Aut attendimus animum ad Deum ipsum quem oramus, vel ad res diuinas, quas orando petimus vel optamus. Et vltima, inquit, attentio est omnium præstantissima. Ex quo fit, vt dum quis sacrum audit, possit attendere vel ea quæ dicit aut facit Sacerdos: vel possit animum intendere ad Deum ipsum cui sacrificiū offertur, vel ad diuina arcana quæ in Missæ sacrificio significantur, vel ad diuina beneficia, quæ per Missæ sacrificiū conferuntur.

Sextò queritur, An in hac re differant intentio voluntaris, & animi attentio? Ratio questionis est: quoniam quidam intentionem cum attentione confundunt. Respondeo, hæc duo in hac parte differre. Nam, intentio, est propositum siue voluntas, qua quis statuit sacrum audire rite

ac legitimè, vt debet; *Attentio est*, qua attendit quod in Missæ sacrificio dicitur, aut fit; aut sensum earum rerum quæ dicuntur, aut diuina quæ significantur: nec sufficit vt velis audire, sed necesse est vt sis etiam attentus auditor.

Septimò queritur, An toto tempore quo Missæ sacrificium fit, aut res diuina auditur, debeat auditoris attentio durare? Quidam reprehendunt in hac parte Scotum 3. *diff. 9. qu. 1. art. 2.* & Gabrielem super Canonem Missæ *lect. 29.* quòd dixerint, toto tempore durare attentionem debere. Sed profectò nec Scotus, nec Gabriel id dicunt, nec si dixissent, reprehendi debuerant. Nam quæuis intentio sufficit si initio fit, hoc est, si constituat quis rem diuinam audire, quamuis postea nihil cogitet, quia dum audit, in prima voluntate persistit, si ab ea non recedit. At verò attentio toto tempore durare debet, nec enim sufficit, si sacrû ex parte tantùm attendas, & ex parte magna animo vltro distracto audias. Necessè igitur est ne ex parte notabili sponte animum diuertas. Sicut totum sacrum audire nos oportet, sic in toto sacro attenti auditores esse debemus, ita vt animum vltro non distrahamus.

Cap. VI.

Quadam alia questionibus eadem de re diluuntur.

Primò queritur, An præcepto & legi satisfaciatur, qui cum peccato rem audit diuinam? Eudè qui seuserint, generatim nullû præceptum per actum, qui fit per se malus, impleri. Sed horum opinio communi est omnium consensu refutata. Neque enim ad præceptorum substantiam seruandam requiritur charitas aut bona finis voluntas. Quis enim neget præceptum de honorandis parentibus, vel de elemosyna egenti eroganda, impleri & seruari etiam ab eo, qui hæc pietatis officia inanis gloriæ studio præstat? Alij dixerunt, huic præcepto minimè satisfieri ab eo, qui inter audiendum Missæ sacrum, cum alijs nugatur, vel mali quippiam aliud facit. Cæterùm hoc non ideo verum est, quòd is cum peccato rem diuinam audiat, sed quia dum audit, aliud agit, quod debitam rei diuinæ attentionem impedit. Porrò S. Antoninus 2. *part. tit. 9. cap. 10. §. 1.* & 2. innuere videtur, eum hominem non satisfacere præcepto, qui se confert in templum causa videndi, & concupiscendi libidinose foeminas, alias illuc non iturus, nec rem diuinam auditorus. Immo, inquit, nec is præceptum implet, qui iussu alterius sacrum audit; alio qui minimè auditorus, quoniam rem diuinam sponte sua audire non creditur. Si S. Antoninus id voluit dicere, eiusmodi hominem aliàs nullo modo ad templum accessurum, nisi foeminae videndæ, & in temperanter appetendæ causa peccare: id verum est, non in eo quòd rem diuinam & præceptum omiserit, sed quòd templum adierit libidinis, & voluptatis gratia, & quòd deprauato animi affectu rem diuinam audierit. Quare si generatim loquamur, omnino verum est aliorum responsum, hoc præceptum seruari etiam si cum peccato res diuina audiatur.

Secundò queritur, An sit iuris Canonici, vt diebus dominicis & festis Missæ sacrum publi-

cum & solenne audiatur? Abbas in *cap. 1. nom. 3. de vita, & honesta Clerico.* vult id esse iuris communis quod demonstrat ex eo quod habetur in *cap. 1. de attendendum, de Consecr. dist. 1.* vbi habetur: *Vt Missæ peculiare quæ per dies solennes à sacerdotibus sunt non ita in publico fiant, vt propter eas populus à publicis Missarum sollempnibus, quæ hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur, sed sacerdotes qui in circuitu Urbis, aut in eadem Urbe sunt, & populus in vnum ad Missarum publicam celebritatem conueniat.* Hæc ibi. Quo loco Missarum sacrificia peculiaris, dici videntur priuata, quæ sine populo publicè vocato, & absque vlla signi, aut æris campani pulsatione fieri solent. At verò in eo cap. nulum est verbum, quo expressim præcipiatur, vt solenne, & publicum Missæ sacrû audiatur, sed tantùm decreto cauetur, ne in priuatis sacellis ita Missæ celebrentur, vt Populus à Parochia recedat, cum (quemadmodum statim dicemus) iure communi sit constitutum, vt quisque in diebus Dominicis, & festis propriam Parochiam frequentet, ne proprium Presbyterum cõtemnere videatur. Rogabis, an saltem consuetudine sacrû Missæ publicum & solenne audire debemus? Respondeo, quamuis sit consuetudine receptum aliquibus, vt singuli in Parochiam conueniant, ad rem diuinam, quæ fit ritu solemnè & publico, audiendam: non ita tamen legis vim habet, vt is qui priuatim rem diuinam audierit in Parochia, præceptum omisisse iudicetur.

Tertiò queritur, An iure communi Missæ sacrum audire oporteat, quod est diei Dominicis, vel festi proprium? An verò is legi satisfaciatur, qui aliud Missæ sacrum audierit? Hoc ideo queritur, quia in *c. quidam, de celebrat. Missa.* dicitur: *quidam Laicorum habens in consuetudine vt per singulos dies audiant Euangelium, in principio erat Verbum, & Missæ peculiare, hoc est de Sancta Trinitate, & de Sancto Michaele: hoc ideo sancitur, ne vltius id fiat, nisi suo tempore. Et nisi aliquis velit propter venerentiam Sanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione audire. Sed si voluerint vt sibi Missæ conuocentur, de eadem die Missas audiant pro salute viuorum, & etiam defunctorum.* Sic ibi Concilium Triburienle. Vnde Ange. *Missæ, num. 33.* ait, non satisfacere præcepto de audiendo sacrum eum, qui aliud audit sacrum, quàm illud quod est diei festi proprium. Verum constans est omnium sententia, vt patet ex Antonino 2. *part. tit. 9. cap. 10. §. 1.* Syluestro *Missæ 2. q. 4.* Rosella *Missæ, num. 14. & 23.* Tabienli *Missæ, num. 49.* præceptum impleri, & seruari, etiam si sacrum Missæ non proprium diei audiatur. In eo verò capite allato, concilium solum improbat superstitionem eorum, qui putabant se rem diuinam non audire nisi illam, in qua recitaretur Euangelium, in principio erat Verbum: aut certè reprehendit morem illorum, qui proprio diei festi Missæ sacro contempto, alia priuata sacra curabant audienda.

Quartò queritur, An quisque in sua Parochia diebus Dominicis & festis sacrum Missæ verbum audire cõmuni iure cogatur? Nauar. in *Manuali c. 23. n. 5.* Ang. in *verb. Missæ n. 59.* Rosell. *Missæ n. 19.* Syl. *Missæ 2. q. 5.* Tabien. *Missæ n. 52.* Armil. *n. 31.* & ante eos Calderi. *conf. 6. de Religios. domib. Anto. 2. 2. tit. 9. c. 4. §. 1.* ne gât esse iuris cõmunis præceptum: quia in *c. 79. de Paroch.* solum statuitur, vt alienû Parochianum Presbyter è sua Ecclesia eiciatur, volentem in ea

Missæ

Exod. 20.